

**Vrouwen van de islam
In de schaduw van het sacraal**

Omslagfoto : Haala Aarab
Uitgeverij : Brave New Books
ISBN : 9789402118889
© Copyright 2014

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ik draag dit boek op aan:

Mijn ouders Fatima en Mohamed

Mina, mijn vrouw

Ik dank: Bert de Rooter, Fons Elders en Mohamed Ajouaou voor het lezen van het manuscript en voor hun feedback en adviezen.

“En Wij zeiden: "Adam, jij en je echtgenote mogen de tuin bewonen en jullie mogen ervan in overvloed eten waar jullie maar willen, maar jullie mogen deze boom niet benaderen, want dan behoren jullie tot de onrechtplegers."

Toen liet de satan hen daaruit afdwalen. Zo bracht hij hen uit de plaats waarin zij waren naar buiten en Wij zeiden: "Daalt af, elkaar tot vijand; en tijdelijk is er voor jullie op de aarde een verblijfplaats en vruchtgebruik.”

Koran, De Koe, 35-36

“De mannen en vrouwen die zich [aan God] hebben overgegeven, de gelovige mannen en vrouwen, de onderdanige mannen en vrouwen, de oprechte mannen en vrouwen, de geduldig volhardende mannen en vrouwen, de deemoedige mannen en vrouwen, de mannen en vrouwen die aalmoezen geven, de mannen en vrouwen die vasten, de mannen en vrouwen die hun schaamstreek kuis bewaren, de mannen en vrouwen die God veel gedenken, voor hen heeft God vergeving en een geweldig loon klaargemaakt.”

Koran, De Partijen, 35

Inhoud

Ten geleide	1
Hoofdstuk 1.....	6
Arabieren en seksualiteit voor en na de islam	6
Hoofdstuk 2.....	50
Omayyaden en Abbassiden: vrouwenhandel en uitsluiting	50
Hoofdstuk 3.....	69
Koran, soenna en vrouwen	69
Een lichaam zonder zie.....	71
Vrouwen zijn inferieur aan mannen	102
Hoofdstuk 4.....	115
Vrouwbeeld en seksualiteit in de islamitische volkscultuur	115
Epiloog.....	135

Ten geleide

Tot aan de invasie van Napoleon Bonaparte in Egypte in 1798 was de islamitische wereld vrijwel onbekend voor het Westen. Onder het Ottomaanse rijk waren de islamitische landen letterlijk en figuurlijk opgesloten en uitgesloten. Sinds de val van het Abbasiden-rijk in de dertiende eeuw (1253) is er in de islamitische wereld een langdurige stagnatie opgetreden op alle terreinen. Moslims maken zich sindsdien nauwelijks zorgen over de vreselijke culturele “stilstand” waarin ze terecht zijn gekomen. Dankzij Bonaparte kwamen ze in aanraking met de gemoderniseerde westerse wereld, daarvoor was men in de veronderstelling dat deze westerse wereld nog steeds ‘barbaars’ was. Moslims ontdekten toen dat ze juist achteruit waren gegaan terwijl het Westen, hun historische rivaal, veel stappen vooruit had gedaan. Het was een onverwachte schok die aanleiding gaf tot het ontstaan van de zogenaamde Arabische renaissance met Al Afghani, Tahtaoui, Abdu, Kassim Amien en veel anderen. Sommigen van deze intellectuelen gingen in Londen en Parijs op zoek naar de geheimen van het westerse succes, anderen gingen in de geschiedenis van de islam op zoek naar de oorzaken van de decadentie.

Een van de mankementen die het Westen in de gestagneerde islamitische wereld heeft ontdekt, is de positie van de vrouw en hoe moslims hun vrouwen onmenselijk behandelen. Bonaparte zelf zou tegen zijn soldaten ooit het volgende gezegd hebben: “*Kijk, ze behandelen hun vrouwen anders dan wij doen.*”¹ Het Westen kwam erachter dat vrouwen in de wereld van de islam uit de openbare ruimtes werden ‘verbannen’. Ze participeren niet of nauwelijks in het dagelijkse leven buiten hun kamers, ze worden door mannen begeleid als ‘gehandicapt’, ze mogen niets ondernemen zonder toestemming van mannen, ze hebben geen of weinig rechten, ze worden door de wet (Sharia) niet beschermd et cetera. In Egypte verscheen aan het eind van de negentiende eeuw de eerste intellectueel die de positie van de vrouw ter discussie heeft gesteld: Kassim Amien, de auteur van *De emancipatie van de vrouw* (1891) en *De nieuwe vrouw* (1901). Deze intellectueel heeft de omgang van moslims met vrouwen scherp veroordeeld en naar aanleiding van zijn boeken ontstond er, met name in de Arabische wereld, een brede discussie over de positie van de vrouw in de islam. Maar deze discussie is helaas langzamerhand gestaakt als gevolg van de westerse bezetting van de *Dar al islam* (grondgebied van de islam). De westerse agressie leidde tot het afwijzen van alles wat westers is, voornamelijk wat betreft de behandeling van vrouwen. In hetzelfde Egypte is Masnsour Fahmy, die in 1913 een bijzonder proefschrift (zie voetnoot1) in Parijs heeft

¹ Geciteerd door Mansour Fahmy in *La condition de la femme en islam*, gepresenteerd als proefschrift in 1913. Arabische editie, vertaling van Rafida Maqdadi, Al-Jamal edities, z.d., p. 5.

gepresenteerd, verboden om les te geven aan de Egyptische universiteiten. Dit was wegens zijn kritische analyse van de positie van de vrouw in de islam. De centrale stelling van Fahmy is dat de positie van vrouwen in de sacrale schriften van de islam anders is dan wat de systematische theologie in de praktijk uitvoert. De aanvallen op Kassim Amien, die - twintig jaar eerder- de positie van de vrouw ter discussie had gesteld, waren zachter en milder dan bij Fahmy het geval was. De oorzaak hiervan is de agressie van de westerse bezetters, men wilde niets meer hebben van dat Westen dat het domein van moslims met macht en kracht had bezet. Aan het einde van de eerste helft van de twintigste eeuw ontwikkelden zich in de islamitische wereld nationale bewegingen die het verzet hebben geleid om de bezetters weg te jagen. De islam heeft een grote rol gespeeld in het verzet tegen de *Nassara* (Christenen), ook al was de leiding van deze bewegingen in de meeste gevallen in handen van seculaire groeperingen.

De nieuwe machthebbers in de onafhankelijke landen importeerden gelijk de politieke regimes en sociale stelsels uit het Westen. Ze waren ervan overtuigd dat ze, dankzij de import van de moderne sociale structuren, dezelfde vooruitgang zouden boeken als die van het Westen. Met de overname van de westerse politieke, economische en maatschappelijke structuren zijn ook vrouwenemancipatietheorieën geïmporteerd. Zo gingen moslimvrouwen in veel islamitische landen zich modern kleden en gedragen. In Marokko droegen de dochters van koning Mohammed V bijvoorbeeld in de jaren vijftig al geen hoofddoeken. In Tunesië heeft de eerste president van de onafhankelijke republiek meer vrijheden voor vrouwen gegarandeerd. In Algerije heeft men niets veranderd aan de maatschappelijke structuren die ten tijde van het kolonialisme golden, vrouwen werden nauwelijks belemmerd in hun emancipatieproces. Daarvoor waren vrouwen in Egypte degenen die de straten op gingen om de Britten tot vertrek te dwingen. Op *“16 maart van dat jaar [1919] breken zij eens en voor altijd met een ongeschreven wet die al eeuwen diep verankerd is in de Arabische cultuur. Ze verlaten de Harems en gaan de straat op: “weg met de onderdrukkers en tirannen.”*² De Egyptische vrouwen reageerden toen op de aanhouding door de Britten van de nationalist Saad Zaghlul en het was Hind Shaárawi, de echtgenote van het Wafd-kopstuk Ali Pasha Shaárawi, die de vrouwenopstand heeft geleid.

De nationalist die de macht van de bezetters na de onafhankelijkheid rechtsreeks hebben overgenomen, hebben de westerse tradities met betrekking tot de sociale positie van vrouwen niet afgewezen. Na het vertrek van kolonisten zijn de maatschappelijke structuren die door de bezetters waren aangelegd gewoon gehandhaafd, de nieuwe machthebbers hebben daar weinig

² Martijn Blekendaal, ‘*De eerste Arabische Lente*’ in Historisch Nieuwsblad, nr. 4, april 2012.

of helemaal niets aan veranderd. Zo konden meisjes gewoon naar school, wat voor het kolonialisme niet mogelijk was. Zij mochten zelfs naar gemengde scholen, Saoedi-Arabië, waar eerder in de 18^e eeuw een ‘convenant’ is gesloten tussen de Wahabieten³ en de oprichter van de heersende dynastie, Mohammed Ben Saoed Ben Mohammed Al Maqraan (o.1765), blijft een uitzondering. Wegens deze stilzwijgende alliantie tussen de radicale theologie van Abdelwahhab en de politiek van Al Saoed zijn de vrouwen in dat land tot de dag van vandaag slachtoffers van een vastgeroeste systematische theologie. Behalve in Saoedi-Arabië en de golfstaten hadden de vrouwen in andere islamitische landen een relatieve goede positie verworven, in vergelijking met de tijden daarvoor. Maar die situatie heeft niet lang geduurd: de politieke en economische tegenvaller van de nationalististen deed de massa het vertrouwen verliezen in hun ideologieën. Het islamisme, dat voor een tijd door de nationalististen achter de deur werd gehouden, kreeg in de jaren zeventig van de vorige eeuw de mogelijkheid om de samenlevingen langzamerhand te veroveren. Anders dan de nationalististen, begonnen de moslimbroeders hun activisme van onder en niet van bovenaf. In alle stilte en in korte tijd hebben ze de samenlevingen van hun ideologie doorgedrongen. Het begon in Egypte, nadat de nationalististen hun ‘onkunde’ lieten zien, de *Al Ikhwaan* (de broeders) kwamen eind jaren zeventig sterk terug op het politieke podium na een lange tijd van ‘beproeving’ onder het bewind van Jamal Abelnasser. Vanuit Egypte werd de *Al Ikhwaan*-ideologie naar andere islamitische landen geëxporteerd. De ethische kwestie waarop tot de dag van vandaag het meest wordt gehamerd is de positie van de vrouw. De discussie die begin vorige eeuw rond de emancipatie van vrouwen los was gekomen, werd aan het einde van dezelfde eeuw door een andere discussie vervangen. De politieke islam beschuldigt nu de nationalististen van het feit dat ze verwesterd zijn en dat ze de vrouwen te veel vrijheden gunnen. De vrouw dient zich volgens het teruggekeerde geëngageerd salafisme - *Al Ikhwaan* zijn hier een variant van- de leer van de traditionele orthodoxie, te houden aan de voorschriften en bepalingen van de islam. Het falen van de nationalististen in het realiseren van de gewenste vooruitgang en de voortdurende bemoeienis van de Amerikanen met de interne zaken van de islamitische wereld, zijn twee cruciale factoren die de terugkeer van het salafisme mogelijk hebben gemaakt. Als reactie op deze twee factoren ging het salafisme de massa in de islamitische wereld manipuleren. De salafisten laten mensen denken dat moslims door Allah vervloekt zijn en, dat moslims het pad van Allah niet meer volgen, waardoor Allah boos op hen is geworden. Het salafisme **maakt** en bewerkt de publieke opinie om die vervolgens als wapen

³ De oprichter van de beweging is Mohammed Adelwahhab (1703-1792), een radicale salafisten beweging.

te gebruiken tegen elke poging om de salafistische leer tegen te houden. Het belangrijkste wat je in de wereld van de islam moet mijden is dat de publieke opinie zich tegen je keert.

Er is, sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw, sprake van een ‘her-islamiseringsproces’⁴. Indirect ondersteund door het Amerikaanse beleid⁵ in het Midden-Oosten, kregen de salafisten overal in de islamitische wereld extra energie om mensen zonder moeite te ‘bewerken’ en te overtuigen dat hun ellende een direct product is van de vervloeking. Vanuit Saoedi-Arabië kwamen tegelijkertijd het wahabisme en geld en vanuit Egypte doken andere vormen van het salafisme op. Een groot deel van het activisme van het teruggekeerde salafisme spitst zich toe op de positie die de vrouw binnen de samenleving moet innemen. Haar rol moet volgens de salafisten niet meer zijn dan de man verzorgen en kinderen baren, voor de rest moet zij zich nergens mee bemoeien. Het salafisme zegt zich te baseren op de boodschap van de profeet Mohammed. In hun preken benadrukken de salafistische predikers altijd dat ze namens Allah spreken en dat ze alleen het woord van Allah verkondigen en laten heersen. De islamitische massa die uitgeput is door eeuwige stagnatie, armoede, analfabetisme, onwetendheid, onderdrukking en frustraties heeft massaal gehoor gegeven aan de oproep om zich tot het pad van Allah te keren. Binnen een paar jaren is het aanzicht van de straten in de islamitische wereld behoorlijk veranderd: meer mannen op straat en vrijwel alle vrouwen met hoofddoek, nikab of boerka. Zelfs de moslimgemeenschappen in het Westen zijn door de invloeden van het teruggekeerde salafisme besmet geraakt.

De achtergronden van deze historische omwenteling zijn min of meer bekend, daarom hebben ze in dit onderzoek onze aandacht niet gekregen. Waar wij meer geïnteresseerd in zijn, is het referentiekader van het salafisme: de sacrale Schriften van de islam. Wij focussen ons slechts op de Koran en de Hadith en hoe de positie van de vrouw daarin is vastgesteld. Vervolgens openen we een klein venster op de islamitische collectieve inbeelding⁶ en welk vrouwbeeld er wordt gekoesterd. In het eerste hoofdstuk praten we over de vrouw in de pre-islam periode, de huwelijkssoorten en de seksualiteit in het algemeen. De lezer zou daarom denken dat het in dit boek om vrouwen en seksualiteit gaat. Dit klopt ook, maar het centrale onderwerp van het onderzoek is de positie van de moslimvrouw over het algemeen en niet alleen de seksualiteit. We maken daarna een sprong in de tijd om te kijken wat de islam heeft overgehouden van de

⁴ De salafisten zelf noemen het ‘Sahwa’= ontwakken.

⁵ Men ziet de Amerikaanse militaire interventies in de Dar Al Islam als concreet bewijs dat de islam doelwit is geworden van buitenlandse agressie. Het is daarom dat iedereen die tegen Amerika is, een held is in de ogen van de massa. Zo zijn de moslimgeleerden ‘geloofwaardiger’ wanneer ze het accent leggen op de Amerikaanse agressie.

⁶ Opvattingen, percepties en voorstellingen die in de cultuur van moslims zijn vervallen, maar ze verwijzen naar bepaalde realiteiten.

oude tradities en wat los is gelaten. Omdat de vrouwen van de profeet een aparte positie in de islam hebben, staan we even stil bij de vraag hoe ze door de profeet, als voorbeeld voor alle moslims, werden behandeld en hoe ze van hun kant de profeet behandelden. In het tweede hoofdstuk volgen we de ontwikkeling van de islam en de gevolgen van de uitbreidingsoorlogen op de positie van de vrouw. In dit hoofdstuk werpen we licht op de veranderde positie van de vrouw als gevolg van de toename van de veroverde landen en daarmee samenhangend de ontvoerde vrouwen (de slavinnen). Tijdens de Omayyaden (662-750) en de Abbasiden (750-1258) is de grote moslimgemeenschap aanzienlijk veranderd in vergelijking met wat zij was in de eerste tijden van de islam.

Het derde hoofdstuk spitst zich toe op de Koranverzen die over vrouwen gaan, op de overleveringen die aan de profeet Mohammed terecht of onterecht worden toegeschreven en op de interpretaties van de geleerden daarvan. In dit hoofdstuk analyseren we het orthodoxe vrouwbeeld in de geest van de Koranverzen en vervolgens toetsen we, altijd in het licht van de Koran, de authenticiteit van een aantal overleveringen, en vergelijken we deze overleveringen onderling. Het vierde en laatste hoofdstuk analyseert het vrouwbeeld in de volkse sprookjes en uitdrukkingen en hoe de scheppingsmythe van Adam en Eva doorslaggevend was in het creëren van het vrouwbeeld in de islam. In dit hoofdstuk traceren we de invloeden van deze mythe op de islamitische inbeelding in het algemeen.

Hoofdstuk I

Arabieren en seksualiteit voor en na de islam

1. Voor de islam: de vrouw als subject

De islam, als Arabische renaissance bij uitstek, heeft een definitief maar gedeeltelijk eind gemaakt aan alle bekende seksualiteitspraktijken en vormen in de pre-islamitische periode in Arabië. Slechts de seksualiteit in het kader van een legaal huwelijk (*Nikah*) wordt erkend, de rest wordt impliciet of expliciet veroordeeld. Elke seksueel contact tussen een man en een vrouw buiten het huwelijkskader wordt door de Koran volstrekt afgewezen. Als een vrouw gemeenschap heeft gehad buiten het huwelijkskader, wordt zij ter dood veroordeeld (slaan of stenigen). Net als het ‘verbod’ op alcoholgebruik vond het verbod op seksualiteit buiten de echtelijke kaders geleidelijk plaats, het gebeurde niet in één keer. De toon van de eerste openbaringen die over de illegale seksualiteit gaan, was minder streng dan die van de openbaringen die daarna volgden. Bijvoorbeeld: *“De overspelige vrouw en de overspelige man, geselt elk van hen beiden met honderd geselslagen en krijgt in Gods godsdienst geen mededogen met hen, als jullie in God en de laatste dag geloven. Bij hun bestraffing moet een groep gelovigen aanwezig zijn.”*⁷ Een andere openbaring opent de gratiemogelijkheid: *“En de twee uit jullie midden die dat begaan, moeten jullie beiden straffen. Maar als zij berouw tonen en zich beteren, laat hen dan met rust. God is een genadegever en barmhartig.”*⁸ Dit vers verbiedt het overspel, maar laat ook de kans aan de pleger daarvan om zijn gedrag aan te passen en te corrigeren. Naast deze ‘tolerante’ verzen zijn er anderen die over steniging als wettelijke straf gaan: *“De overspelige vrouw en de overspelige man, geselt elk van hen beiden met honderd geselslagen en krijgt in Gods godsdienst geen mededogen met hen, als jullie in God en de laatste dag geloven. Bij hun bestraffing moet een groep gelovigen aanwezig zijn.”*⁹ Wij merken hier in dit vers dat de openbaring de straf niet aan een bepaalde voorwaarde koppelt, wat dit volgende vers wel doet: *“Als er onder jullie vrouwen iemand is die een gruweldaad begaat, roept dan uit jullie midden vier getuigen op tegen haar. Als zij dan getuigenis geven, geeft haar dan huisarrest, totdat de dood haar wegneemt of God haar een uitweg biedt”*¹⁰ Het verbod op overspel is in feite geen echt verbod als wij deze verzen aanvullen met de soenna (woorden en daden van de profeet). Zoals algemeen bekend is heeft de profeet zelf last gehad van smaad, toen zijn twee vrouwen Aisha en de Koptische Maria van overspel werden beschuldigd. Hij heeft daarom een strenge voorwaarde opgelegd voordat

⁷ Het licht, vers 2. Vertaling F. Leemhuis 1989/2007 Unieboek bv. Alle geciteerde verzen in dit boek zijn gebaseerd op deze vertaling.

⁸ De vrouwen, vers 17.

⁹ Het licht, vers 2.

¹⁰ De vrouwen, vers 15.

men een vrouw van overspel kan beschuldigen. Er moeten vier getuigen zijn die niet alleen maar het verrichten van de daad zagen gebeuren, maar ze moeten ook bewijzen dat er sprake is van penetratie. Als een van de vier getuigen zich bedenkt en zijn getuigenis achteraf intrekt, dan zullen de andere drie van smaad beschuldigd worden. Het zien gebeuren alleen is niet voldoende: ook wanneer iemand een vrouw en een man boven op elkaar ziet, moet er ander empirisch bewijs zijn, namelijk dat er penetratie plaats heeft gevonden¹¹. Dit bewijs dient geleverd te worden door een touw tussen beide lichamen door te trekken, als het touwtje tussen beide lichamen vastloopt, dan zou dat moeten betekenen dat er sprake is van penetratie en dus van overspel. Als het touwtje tussen de twee lichamen gewoon vrijkomt, dan is het duidelijk dat er geen obstakel (penetratie) is en dus geen overspel. Dit klinkt waanzinnig naïef, maar dit betekent in de praktijk dat het overspel bijna nooit te bewijzen is en dat de straf dus theoretisch blijft en geen vertaling kan krijgen in de praktijk.

Wij zien dus dat de uitvoerbaarheid van de straf onmogelijk is, maar in de praktijk vinden in de islamitische wereld wel excessen plaats namens de islam. Wij moeten ook constateren dat de voorwaarde die de profeet stelt haaks staat op de verzen die wij hierboven hebben geciteerd. Er is geen enkel vers dat over de penetratie als bewijs van het overspel praat, er moeten slechts een paar mensen getuigen dat een vrouw overspel¹² heeft gepleegd en dat is voldoende. De profeet heeft kennelijk gemerkt hoe makkelijk het was om een vrouw van overspel te beschuldigen, vandaar zijn strenge voorwaarde.

De islam heeft een ‘eind gemaakt aan alle seksualiteitsvormen van de barbaarsheid.’¹³ De islamitische systematische theologie onderstreept deze ‘evidentie’ met volle overtuiging, maar wij zullen zien dat heel veel seksuele praktijken van de Djahiliya (Arabische paganisme) toch zeer populair zijn gebleven, zelfs na de komst van de islam. Het culturele systeem dat voor de islam bestond werd deels afgestoten, maar niet in zijn geheel. De profeet Mohammed heeft een soort Arabische renaissance op gang gebracht op het moment dat de Romeinen, Byzantijnen en de Perzen (die meesters van de wereld waren), hun ondergang naderden. Alles wat vóór de komst van de islam bestond, werd sindsdien geplaatst onder de paraplu van de

¹¹ Overspel of vreemdgaan is vatbaar voor meer betekenissen: voor sommigen is een zoen bijvoorbeeld al overspel, maar in de Arabischislamitische culturen is er alleen sprake van overspel als beide partijen met elkaar hebben gevreeën. Maar dit betekent niet dat de rest geoorloofd is, vrijen is de hoogste graad van vreemdgaan.

¹² Hier moeten we het overspel begrijpen in zijn bredere zin, namelijk dat een vrouw en een man liefde stiekem bedrijven.

¹³ Woorden van Sayed Sabiek in zijn *Fikh As-soenna*, Dar Al Kitab al arabi, Beiroet 1973, deel 2, P 2. Het is trouwens voor de islamitische orthodoxie een evidentie dat de islam de vrouw heeft bevrijd, hetgeen wij in dit boek ter discussie stellen.

Djahiliya¹⁴(het Arabische heidendom). Deze term impliceert de manier waarop de eerste moslims hun verleden opvatten: obscurantisme en een bestiaal bestaan in Arabië. In veel opzichten was het ontstaan van de islam inderdaad een revolutie, wij komen op dit punt terug nadat wij de meeste bekende seksuele verhoudingen van vóór de islam in kaart hebben gebracht. Wij doen wat dit betreft beroep op Jamal Jumua en zijn introductie op het spraakmakende boek *Nuzhat Al albaab fima la youjadoe fi kitab* (Wandel der zielen in wat er in boeken niet bestaat) van Shihab Addin Ahmad Tifashi. De auteur beschrijft op een gedetailleerde manier alle seksualiteitsvormen en varianten waarvan de meeste zijn verdwenen in het nieuwe islamitische systeem. Wij reproduceren hieronder het overzicht van Jumua.

Voortplantingsgemeenschap (*Istibdhaa*)

Wanneer een Arabier een intelligente en brave jongen wil krijgen terwijl hij zelf over deze eigenschappen niet beschikt, vraagt hij zijn vrouw om gemeenschap te hebben met een man in de omgeving die deze eigenschappen wel heeft. Als de vrouw van deze vreemde man zwanger raakt, dan mag haar echtgenoot geen seksuele gemeenschap met haar hebben totdat zij bevalt. Het kind krijgt daarna de naam van de echtgenoot en niet van de biologische vader.

Als voorbeeld hebben wij het verhaal van de zus van de bekende Loukman ibn Aad.

Ze was getrouwd met een zwakke, armzalige man. Zij wilde een jongen krijgen die sterk en dapper zou zijn. Deze eigenschappen kan het kind volgens de oude Arabische cultuur niet van een zwakke vader erven. De zus vroeg de echtgenote van haar broer toestemming om stiekem in haar bed te gaan liggen. Toen Loukman dronken binnenkwam wist hij niet dat de vrouw die in zijn bed lag te slapen zijn eigen zus was. Hij had seks met haar en vervolgens werd zij zwanger en kreeg een jongen die zij Loukaim (verkleining van Loukman) heeft genoemd. Dit soort seksualiteit had geen ander doel dan voortplanting, het initiatief daartoe kwam vaak van de echtgenoot zelf en er was geen schaamtegevoel aan gekoppeld. De kroniekschrijvers zoals ibn Sa'ad en Al-Tabari vertellen dat Roqaya (?), de zus van de beroemde priester Waraqa ibn Nawfal, de vader van de profeet (Abdullah), om gemeenschap vroeg in ruil voor veel kamelen. Zij wilde een zoon van hem hebben voordat hij met Amina (de moeder van de profeet) ging trouwen, omdat zij een jongen wilde hebben die op Abdullah kon lijken.

¹⁴ Zo wordt de periode voor de islam genoemd, het woord *Djailiya* betekent letterlijk “onwetendheid”, maar meestal wordt “barbaarsheid” tegenover de verlichting van de islam bedoeld.

Gemeenschap om economische redenen (*Al-modamada*)

De Arabische vrouw in de Djahiliya was vrij om gemeenschap te hebben met andere mannen dan haar echtgenoot. Arme vrouwen werden meestal betrokken bij deze verhoudingen, want ze waren vaak door de hongersnood bedreigd.

Om die reden wendden ze zich tot de rijke mannen, ze moesten deze mannen seksueel dienen om te kunnen overleven. Officieel bleven ze getrouwd met hun ‘echte’ mannen, maar ze mochten tijdelijk intrekken bij de rijke mannen. Een rijke Arabier van de Djahiliya weigerde zijn tijdelijke minnaressen met anderen te delen, hij wilde volledig genieten totdat de vrouwen hem vrijwillig verlieten. De dichter Abu Thoaib Al Hothali heeft een gedicht voorgedragen aan een vrouw die pretendeerde tot twee mannen te behoren of althans verliefd te zijn op hen allebei:

*U wilt ons alle twee,
Passen twee zwaarden dan in een schede?
O! Verdoemde!*

Er wordt verhaald dat een zekere Moawiya een mooie vrouw tegenkwam en haar om gemeenschap vroeg. De vrouw antwoordde dat ze ‘eigendom’ was van Hashim ibn Haramallah, een van de edellieden van toen. Moawiya toonde bereidheid tot het bevechten van Hashim om haar van hem af te pakken. De vrouw vertelde haar meester over wat Moawiya voornemens was, waarna er strijd tussen beide mannen uitbrak met de dood van Moawiya als gevolg.

Polyandrie (*Al-mokhadara*)

In de Djahiliya mochten veel mannen met één vrouw coïtus hebben, het was een gewone en normale traditie. Als de vrouw vervolgens een jongen kreeg, nodigde zij alle mannen uit met wie ze gemeenschap had gehad en koos uit hun midden de vader van het jongetje. De aangewezen man moest volgens de geldende normen zijn naam aan het kind geven, ook al was hij niet de biologische vader. Als de vrouw een dochter kreeg, dan zorgde zij zelf voor de veiligheid van de baby, want meisjes werden levend begraven.¹⁵

In deze pre-islamitische periode was het gebruikelijk dat broers, naast goederen, ook vrouwen onderling deelden. Vier of vijf broers hadden bijvoorbeeld één vrouw samen. Wanneer een van hen naar haar verlangde, legde hij zijn stok voor de ingang van haar tent. ‘S Nachts werd de vrouw volgens de normen voor de oudste broer gereserveerd.

¹⁵ Dit idee is discutabel, later zullen we op dit punt uitgebreid terugkomen.

Prostitutie (*Al-baghaa*)

Prostitutie betekent een seksuele dienst tegen betaling, daarom verschilt de prostitutie van het overspel (*Azzina*), dat louter op het plezier doelt. In beide gevallen gaat het in feite om een seksuele verhouding tussen een man en een vrouw, waarbij de desbetreffende vrouw eigenlijk niet wettelijk aan de man toebehoort. In de Djahiliya werd prostitutie vooral bedreven in speciale huizen en tenten, de prostitutiehuizen werden herkend aan een rode vlag op het dak. Wanneer een prostituee een kind kreeg werd een expert ingeschakeld om, middels een bepaalde vergelijkingsmethode, de vader op te sporen. Meestal was dat aan de hand van de lichamelijke parallellen. Als het kind van het vrouwelijk geslacht was, dan zorgde de meester van de prostituee voor het kind, om haar later ook als prostituee te gebruiken.

De sacrale prostituee (*Al-baghaa Al-mokaddas*)

De sacrale prostitutie bestond in de Arabische cultuur als verboden praktijk, wij hebben geen document kunnen vinden waaruit blijkt dat seksuele gemeenschap in de heilige plekken van toen was toegestaan. Maar Hisham Al-kalbi vertelt het verhaal van een man (*Assaf Ibn Yaala*) uit de stam Jorhom - die seks heeft gehad met een vrouw (*Naila bint Zaid*) - binnen de huidige Kaaba. Beiden werden gestenigd, een van de gebruikte stenen werd vlak bij de Kaaba neergelegd en een ander bij de put Zemzem. Seksuele gemeenschap in de sacrale plaatsen bestond dus wel, maar in principe was dat verboden. Wij hebben ook het voorbeeld van de Qurayshieten¹⁶ die tijdens de bedevaart nieuwe kleren droegen. Ze wilden op deze manier het ritueel volbrengen met kleren die nog geen sporen van zonden droegen. Degenen die niet de middelen hadden om aan nieuwe kleren te komen moesten hun rituelen overdag naakt verrichten, vrouwen moesten het ook zonder kleren doen, met een klein lerendoekje over hun geslacht.

Mannelijke polyandrie (*Ad-dayzane*)

Wanneer een man stierf en een vrouw achterliet en hij mannelijke kinderen van een andere vrouw had, dan had de oudste zoon het recht om de vrouw van zijn vader te erven. Als de oudste het *levende erfgoed* weigerde te nemen, dan ging het erfgoed automatisch naar de jongste broer. Als een man stierf en hij geen mannelijke kinderen had, dan ging het erfgoed (de vrouw) naar zijn nabestaanden, bijvoorbeeld zijn broer(s). Wanneer een zoon met de vrouw van zijn vader trouwde, werden zijn kinderen ook zijn broers. De vrouw werd dus automatisch geërfd, zonder akte of een wettelijke procedure. In de familie van de profeet

¹⁶ De belangrijkste Arabische stam, de profeet is afkomstig uit deze stam.